

Tankesmedjan Framtid för Jämtland

Remissyttrande Fi/2018/00966/K

SOU 2018:10 Myndighetsgemensam indelning. Samverkan på regional nivå

Tankesmedjan Framtid för Jämtland, med syfte att arbeta för Jämtland Härjedalens framtid, får härmed avge följande remissyttrande.

Sammanfattning

Utredningen återaktualiserar frågan om storregioner, och föreslår hur staten ensidigt ska kunna ändra läns- och landstingsindelningen. Utredningen inser inte hur demokratin drabbas om styrkan och värdet i de under århundraden framvuxna regionala gemenskaperna går förlorad. Länssammanläggningar bör inte kunna genomföras utan godkännande från berörda landsting/regioner.

3. Myndighetsgemensam indelning

Storregioner – trots tidigare nej!

Huvudförslaget är att samordna de statliga myndigheternas regionindelning. Så långt är finns inget att invända, eftersom myndigheternas olika indelning varit förenad med många olägenheter.

Däremot anser vi att det är uppseendeväckande att utredningen återigen aktualiserat frågan om ny länsindelning. Utan hänsyn till tidigare beslut föreslår man hur det ska bli lätt att ändra läns- och landstingsindelningen. Man ser fram emot "ett nationellt helhetsgrepp på den regionala indelningen som dessutom inkluderar länsindelningen" (s 202). Av andra formuleringar framgår att detta helhetsgrepp ska gå ut på att anpassa indelningen till de föreslagna nya statliga regionerna. Om länsindelningen ändras innebär det att även landstingsindelningen ändras (s 176).

Att målet är storregioner tas för givet. Inga spår finns av den diskussion som gång på gång gjort sådana förslag genomförbara. Storregioner avfärdades senast 2011 och 2016, i båda fallen efter heta diskussioner mellan förslagsställarna och alla som anser att närhet och överblickbarhet, person- och lokalkännedom är väsentliga för en fungerande demokrati. Motsättningarna skar över partigränserna och engagerade stora skaror människor som annars inte är politiskt aktiva.

Inte heller nämns att införandet av statliga storregioner faktiskt ökar behovet av länsstyrelser med lokal förankring.

Vi anser att det är väsentligt att frågan om ändrad länsindelning en gång för alla avförs från dagordningen. Storregioner skulle sakna den legitimitet och folkliga förankring som finns i den historiskt framvuxna länsindelningen

3.5 Förslag till geografisk indelning

Vi avstyrker också den föreslagna indelningen, som i första hand föreslås ske efter sjukvårdsregioner.

Indelningen i sjukvårdsområden är gjord enbart ur sjukvårdekonomisk synpunkt. En indelning för regional utveckling måste göras på ett annat sätt.

Detta gäller särskilt eftersom de nya statliga regionerna inte bara sägs vara avsedda att underlätta samverkan med landsting och kommuner, utan även mellan landstingen/regionerna inom varje sjukvårdsområde. Olägenheterna framkom tydligt under debatten om storregioner.

Dessutom pågår en medicinsk utveckling mot högspecialiserad vård på några få platser i landet som gör att sjukvårdsregionernas framtid efter hand kan komma att spela ut sin roll.

På många håll i landet strider indelningen i sjukvårdsområden mot länens intressen. Inga hänsyn tas till var länen har sina naturliga förbindelser och samverkanspartner. Det är högst tveksamt om en ännu hårdare knytning till sjukvårdsregionerna kan gynna regional utveckling.

Det är kontraproduktivt att påtvinga länen ett fast samverkansmönster. För många län är det viktigt att kunna behöva samverka åt olika håll i olika frågor.

Sedan sjukvårdsregionens tillkomst har statliga beslut och utredningar, slentrianmässigt buntat ihop Jämtland Härjedalen med de övriga tre nordligaste länen. Man bortser från skillnaden i geografi och näringslivsstruktur. De övriga länen har sin tyngdpunkt vid kusten och ett gemensamt intresse av en utvecklad samverkan längs axeln Gävle-Luleå, medan Jämtland Härjedalen är ett inlandslän, med sina viktigaste förbindelser söder- och västerut.

4. Beteckning och utformning av namn på kommuner på regional nivå

Förslaget är att termen landsting ska avskaffas och ersättas med benämningen region. Anledningen är den begreppsförvirring som uppstått då alltför landsting kallar sig region medan det formella namnet är landsting. Det kan verka harmlöst. Men är det så klokt?

Huvudargumentet är att landstingen övertagit det regionala utvecklingsansvaret (s 154). Detta argument smulas dock sönder några sidor senare (s 157), se nedan.

Uppfattningen att "region" skulle vara en mer internationellt gångbar beteckning än "landsting" stämmer inte. Jämförbara länder har i regel samma språkbruk som vi, och använder mot "landsting" svarande historiskt etablerade begrepp som fylken, kantonen, counties, departement, bundesländer, provinser etc.

Tydligt framgår att "region" är ett problematiskt begrepp. Man citerar Ansvarskommitténs slutsats (s 148) att "region" har så många skilda innebörder att det inte lämpar sig för författningar eller andra sammanhang med krav på distinkta begrepp (s 148). På detta ser utredningen ingen annan lösning än "att bruket av region i andra sammanhang bör begränsas och användas med stor försiktighet" (s 161).

Betydligt flera och bättre skäl har man funnit för att behålla ordet "landsting" (s 159), som inte riskerar att förväxlas med någonting annat och inte används i någon annan bemärkelse. "Landsting" har medeltida rötter, och har använts i över 150 år för att beteckna de moderna landstingen. Ordets första del speglar ett geografiskt område, andra delen anknyter till en beslutande funktion "och ger dessutom en god beskrivning av vad det rör sig för organisation" (s 158).

Sammanfattningsvis skriver man (s 159): "Det finns enligt vår uppfattning mycket som talar för att behålla beteckningen landsting. Det är en hävdvunnen beteckning med lång kulturell och språklig historia. Det är ett begrepp som inte riskerar att förväxlas med någonting annat eftersom det inte används i någon annan bemärkelse".

Slutligen för utredningen fram ett argument som borde vara avgörande, Kulturminneslagen (s 153), som innebär att hävdvunna namn och beteckningar inte får ändras utan starka skäl. Ett sådant skäl borde vara att en principiellt viktig förändring skett och att ett namn- eller beteckningsbyte markerar denna förändring. Men något sådant kan man inte påvisa. Tvärtom sägs att (s 157) någon principiell förändring har inte skett, och att landstingen över tid haft skiftande uppgifter utan

att namnbyte aktualiserats, och att förslaget att införa benämningen region kom när man planerade en helt annan regional indelning än dagens (s 147).

Förslaget om namnbyte bör avvisas. Det strider mot alla saksål utredningen kommit fram till. Att byta ett ord som står för regionalt självstyre med tusenårig hävd mot ett anonymt och substanslöst, kan inte annat än försvaga det folkliga engagemanget. Var och en som sysslar med företagsutveckling eller marknadsföring vet vad berättelsen betyder. I ordet landsting ligger en stolt svensk tradition som kommer att bli värdefullare ju längre tiden går.

5. Landstingens, kommunernas och befolkningens synpunkter vid ändringar av landstingsindelningen

Förnyade förslag att slå samman de nuvarande länen tas för givna. Landsting och regioner ska visserligen få yttra sig, men ges ingen möjlighet att förhindra sådana sammanläggningsbeslut. Folkomröstningar avstyrks, "det är omöjligt att ta hänsyn till alla önskemål" (s 20). Medborgarnas synpunkter ska inhämtas via inbjudan till möten, "medborgardialoger".

På så vis vill man uppnå att staten ensidigt ska kunna ändra länsindelningen. Med hänvisning till att "ett flertal utredningar har föreslagit en kraftig reduktion av antalet län och landsting" anser man att "det är av stor vikt att lagstiftningen kan hantera dessa typer av ändringar" (s 199). Målet är att anpassa länsindelningen och därmed även landstingsindelningen till den nya statliga regionindelningen.

Det föreslagna systemet för inhämtande av synpunkter från landsting och befolkning ger inte tillräckligt medinflytande och skulle dessutom bli svårt att tillämpa med de omfattande folkliga protester som erfarenhetsmässigt följer på sådana förslag.

Det är därför väsentligt att förslaget avvisas och ersätts med en lagstiftning där läns- och landstingsindelningen omfattas av samma krav på folklig förankring och godkännande av berörda landsting som i dag gäller för kommuner vid kommunindelningar.

För Tankesmedjan Framtid för Jämtland, 2018-08-22

Nils Eriksson

nekonsult@tele2.se

070-3417486

Sten Rentzhog

sten.rentzhog@gmail.com

070-3383748

Kjell-Ove Wiklund

wiklundkjellove@gmail.com

070-5116375